

LA SEXUALITAT

Segons el Dr Pere Folch Mateu, reconegut psiquiatre-psicoanalista, la sexualitat entesa en la seva dimensió més àmplia, d'amor, afectivitat, corporeïtat, descobriment, recerca de plaer.. és la que ens mobilitza a establir la relació amb l'altre per comunicar-nos. Ens acompanya tota la vida, la sentim, la vivim, però sovint no resulta fàcil parlar-ne.

Tot i que és molt difícil de concretar el seu sentit, el concepte sobre la sexualitat que l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va fer públic l'any 1975, aplega amb precisió alguns dels elements essencials que ajuden a constituir-la: «La sexualitat és una energia que ens motiva a buscar afecte, contacte, plaer, tendresa i intimitat. La sexualitat té a veure amb el cos, però influeix en els nostres pensaments, sentiments, emocions, accions i interaccions i per tant, té influència en la salut física i mental». Ens parla d'una energia vital que segons els trets personals i les diferents fantasies, experiències i missatges, s'anirà construint de manera individual.

Davant d'aquesta caracterització de la sexualitat, moltes de les pràctiques sexuals dels adolescents ens fan pensar en la necessitat de molts d'ells i elles per buscar estima, una identitat pròpia o ser reconeguts quan els manquen els referents de l'entorn més proper o bé pateixen privacions o situacions socials desfavorides.

La globalitat i la riquesa de la sexualitat necessiten d'un bon coneixement d'un mateix i això exigeix que el seu desenvolupament sigui alhora cognitiu, reflexiu i integrador. Actualment en els diferents fòrums internacionals s'utilitza l'expressió: «salut sexual i reproductiva» per aplegar tot el que pren part en les relacions afectives, sexuals i reproductives.

La importància del contacte i la cura

La importància del primer vincle afectiu amb el nostre cos sexual, ens fa reconèixer que l'actitud i la cura dels pares/mares o primers cuidadors adults amb els infants, contribuirà a construir la seva personalitat i per tant, la seva identitat sexual.

....

Des d'aquesta premissa, entenem que la veritable educació afectivosexual comença a la infantesa, on cal transmetre i replantejar de manera continuada la importància del contacte amb el pròxim amb gests, paraules, carícies, mirades, somriures, com també de la comunitat de convivència.

Però, quan arriba l'adolescència, esdevenen canvis estructurals, tan fisiològics com psicològics i socials. És una etapa caracteritzada per la maduració dels caràcters sexuals secundaris, amb canvis en la imatge corporal i sensacions i sentiments que es presenten com un desafiament i que moltes vegades no se sap com conduir ni afrontar. Els canvis fisiològics no es produeixen al mateix ritme que els canvis psico-afectius i algunes sensacions corporals junt a les fantasies sexuals, porten als adolescents a posar-se a prova ben aviat i a enfrontar-se amb riscos encara no reconeguts.

Establir límits

Els experts en educació diuen que educar sempre és ensenyar coses, no es pot educar sense ensenyar res. Efectivament, ensenyar coses vol dir «mullar-se» o prendre partit. Un no pot transmetre un coneixement o una informació sense continguts o com una imposició.

Ara bé, la tasca de l'educació també és la de posar límits, aquests ajuden a aconseguir la veritable individualitat i llibertat. Ens podem equivocar o no, però, el nen i també l'adolescent estan esperant de l'educador (família, ensenyant, professional de la salut), que els digui fins.

on es pot arribar, què es pot fer i què no es pot fer, perquè cal comportar-se d'una manera o d'una altra.

En aquest context és on l'educador ha d'estar atent per contrastar i treballar el sentit més genèric de la importància dels límits, tan per a la convivència com per trobar un lloc en el món. Cal acceptar que som una individualitat, un «jo» únic, però que vivim en comunitat amb uns límits, unes regles i uns principis que són necessaris conèixer i respectar per tal de créixer dintre d'ella. Per tot això és necessària la formació en valors i en especial l'afectiva i sexual i, sobretot, davant d'un món que ha fet de la sexualitat i la seva pràctica alguna cosa més que un principi natural de relació.

El rol de la família

La família és la més important, perquè actua com a model de conducta, especialment pel que té a veure amb les relacions interpersonals, les relacions afectives i en una determinada manera d'entendre i exercir els rols associats a cada sexe.

Però, potser l'època de l'adolescència no és el millor moment, perquè els pares comencin a parlar de sexualitat amb els seus fills. Hi ha tota una sèrie d'aspectes previs que s'han de començar a treballar des de la infància: valors, respecte, estima, demostració d'afecte...

De fet, quan comença a aparèixer el tema de la sexualitat a casa, sobretot la que es relaciona amb el cos i el plaer, molts pares pensen que ja se'n parlarà quan tingui l'edat. Però, quin és aquest moment? S'ha d'esperar que els fills arribin a l'adolescència i comencin a compartir la seva sexualitat o hagin viscut les primeres experiències amb majors o menors situacions de risc?

Alguns poden pensar que respondre la veritat o donar informació sobre la sexualitat, pot despertar en els fills més curiositat o bé incitar-los a una sexualitat precoç (vivències de la sexualitat avançades). Hi ha estudis que confirmen que això no és així. El «saber» dóna tranquil·litat i ajuda a reconèixer la pròpia realitat sexual i els seus límits.

Això vol dir, tractar sempre aquest tema, amb la màxima naturalitat i normalitat possible.

El rol de l'escola

Al llarg de l'educació infantil i primària, també l'escola té un paper fonamentalment educatiu, i en aquest sentit es poden treballar les actituds, l'afectivitat, els rols no discriminadors i les informacions bàsiques sobre sexualitat.

En l'educació secundària, coincidint amb un determinat moment del desenvolupament psicosexual, l'educació afectivosexual es converteix en una necessitat inexcusable. Pel propi adolescent és el moment més important per disposar d'una sèrie d'informacions i una orientació que no sempre la família pot facilitar.

Si l'afecte estableix el vincle essencial per esdevenir persones, ens proporciona els estímuls pel contacte amb l'altre i a la vegada, ens permet l'equilibri emocional, seria bo que l'educació sexual des de l'escola profunditzés més en la part afectiva i les diferents maneres de relacionar-se i comportar-se, i no s'entengués només com un compendi de dades i informació sobre l'anatomia i fisiologia reproductiva, els diferents anticonceptius, l'embaràs i les infeccions de transmissió sexual.

L'educació sexual té un component ètic innegable i una de les tasques dels educadors, consisteix precisament en ajudar als joves en la creació d'un codi ètic propi per tal que

exerceixin els seus drets, respectin els drets dels altres i desenvolupin actituds i conductes més responsables i saludables en relació a la pròpia sexualitat.

Quan s'educa als joves com a persones globals, sense separar l'educació sexual de l'educació de la personalitat, hi ha una repercussió positiva en la seva educació sexual.

L'educació ha de ser mixta i coeducadora, i sovint no ho és. Hi ha tendència a confondre una escola coeducadora amb la que és solament mixta, quan l'escola coeducadora és aquella que es proposa treballar sobre la discriminació entre homes i dones amb l'objectiu d'anar corregint la desigualtat i la iniquitat entre uns i altres. Els principis d'igualtat s'han de treballar des de les diferències personals i socials dels nois i de les noies, tot potenciant la comunicació, l'entesa i el respecte entre els dos sexes.

La incidència dels canvis socials

La societat actualment «globalitzada» i les noves tecnologies de comunicació, són una font d'informació quasi inabastable i al mateix temps, per cridar l'atenció dels joves i augmentar el «consum», es donen missatges i es fan propostes que faciliten massa sovint avançar-se a molts dels esdeveniments d'aquesta etapa.